

Joululehti Tervakset 2024

Sukuseura Tervo-Tervonen ry:n jäsenlehti ✨ hinta 10 €

Sukukokous Paltamossa

Teksti: Timo Tervo; kuvat: Hannu Mustonen

Seuramme sukukokous pidettiin 3. - 4.8.2024 Paltamon Mieslahdessa Kainuun Opistolla. Lauantaina 3.8. oli seuramme 40-vuotisjuhla ja retki ensimmäisten Tervosten asuinsijoille Vaalan Tervolanniemeen. Sunnuntaina 4.8. seuran jäsenet osallistuivat jumalanpalvelukseen Ristijärvellä, laskivat seppeleen Ristijärven sankarihaudalle ja pitivät vuosikokouksen Kainuun Opistolla.

Lauantain sukujuhlassa seuran historiikin esitti **Juha Tervo**. Historiikki löytyy s. 15 - 18. Juhlaesitelmän piti FT **Jouni Kauhanen** Vaalasta. Esitelmän aiheena oli *Rautaa ja tervaa Oulujärvellä*, referaatti esitelmästä on s. 21 - 22. Lisäksi Kainuun opiston kuoro johtajanaan **Liisa Vähäsarja** esitti muutamia **Ilmari Kiannon** runoihin sävel-

lettyjä teoksia. Kuvat lauantain juhlasta ja vuosikokouksesta ovat alla ja takakannessa (s. 2 ja 28). Kuvia Tervolanniemen retkeltä on s. 8 - 9. ★

Seuran 40-vuotisjuhlan juontajana 3.8. toimi Marjo Tervonen-Saari.

Juha Tervo esitti juhlassa seuran historiikin.

Sukuseuran esimies Timo Tervo (oik.) antoi pienet muistolahjat 40-vuotisjuhlaan tulleille seuran perustajajäsenille Hannu Tervoselle (vas. kuva) sekä Erkki ja Kaija Tervoselle.

FT Jouni Kauhasen esitelmän aiheena oli Rautaa ja tervaa Oulujärvellä.

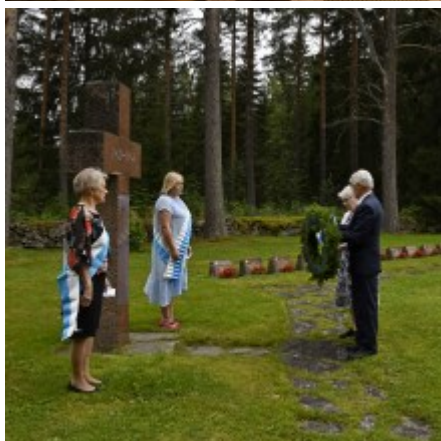
Kokousyleisöä.

Kainuun Opiston kuoro johtajanaan ja pianistina Liisa Vähäsarja.

◀ *Seppeleeseen Ristijärven sankarihaudalle 4.8. laskivat Mikko Tervonen ja Marjatta Mankinen. Airueina olivat Marjo Tervonen-Saari (oik.) ja Kirsti Tervo (vas.).*

Sukuseuralaisia Ristijärven kirkon vieressä olevalla sankarihautausmaalla seppeleen laskussa. ▶

Tässä numerossa

Sukukokous Paltamossa	2
Hyvä sukuseuran jäsen	3
Sukuseuran hallitus ja toimihenkilöt ...	4
Aino Paasovaara teki ansiokkaan ja pitkän päivätyön sukuseuran hyväksi	4
Seuraava sukukokous Kuopiossa	4
Perhepalsta	5
Näin juhlittiin 80-vuotiaasta Raimo Tervoa	6
Joulumuistoja	7
Sukuseuran retki Tervolanniemielle ...	8
Myrskyt, haaksirikot ja kapinat kokeneen merikapteeni Ilmo Tervon elämä päättyi yllättävästi.....	10
Merimiehen äiti	14
Sukuseura Tervo-Tervonen ry 40 vuotta 1984–2024	15
Jaakko Tervo – oululaisten poikapourukoiden kuvaaja	19
Häiritty jouluiilo	20
Rautaa ja tervaa Oulujärvellä	21
DNA-tutkimuksia ja haploryhmiä.....	23
Terveisiä toimituksesta	24
Sukuseuran myyntituotteet	25
Lämmin kesä – perhosten juhlaa	26
Seuran vuosikokous 2024	28

Tervakset joululehti 2024

Sukuseura Tervo-Tervonen ry
perustettu v. 1984 Paltamossa

<https://www.tervo-tervonen.fi/>

<https://www.facebook.com/sukuseuratervotervonen/>

Toimituskunta
Kirsti ja Timo Tervo

Painopaikka
Julkaisuapu Oy Delta, Helsinki

Ilmoitushinnat
koko sivu 80 €, ½ sivua 40 €
ja ¼ sivua 20 €

Etukannen kuva
Kuopion tori jouluna 2019.

Kuva: Timo Tervo

Hyvä sukuseuran jäsen!

Sukuseuramme perustettiin 1984, ja juhlimme tätä 40-vuotista taivalta Paltamon Mieslahdessa Kainuun Opistolla elokuun ensimmäisenä viikonloppuna. Kuvia ja selostuksia sukukokoustapahtumasta, sukujuhlissa pidetyistä esitelmistä ja sukuseuran retkestä ensimmäisten Tervosten asuinsijoille Jaalangan Tervolanniemeen löytyy runsaasti tästä numerosta.

Vuosikokouksessa käsiteltiin tänä vuonna lähinnä sääntömääräisiä asioita. Eniten keskustelua syntyi siitä, millä tavoin seuran pitäisi toimia seuran jäsenten tekemien DNA-tulosten suhteen. Asiasta löytyy **Kari Tervon** kirjoitus s. 23.

Seuran hallituksen kokoonpanossa tapahtui yksi muutos, kun Osmo Tervo vaihtui sotkamolaiseen Kari Tervoon. Kiitän Osmoa seuran hyväksi tehdystä, ansiokkaasta työstä, mm. seuran pitkäaikaisena rahastonhoitajana. Ja Karin toivotan lämpimästi tervetulleeksi takaisin hallitukseen muutaman vuoden tauon jälkeen.

Tervaksien paperiversio on edelleen maksullinen seuran tiukan taloustilanteen vuoksi. Lehden paperiversio lähetetään vain lehden etukäteen maksaneille jäsenille. Nettisivuiltamme lehteä voi edelleen lukea tai sen voi kopioida vapaasti ilman maksua.

Antoisia lukuhetkiä tämänvuotisen lehtemme parissa!

Toivotan kaikille lehden lukijoille

*Hyvää joulua
ja onnellista uutta vuotta 2025*

Timo Tervo
sukuseuran esimies

Sukuseuran hallitus

Tervo Timo, esimies
Rastaantie 44, 70340 Kuopio
p. 040 828 3652
[puheenjohtaja\(at\)tervo-tervonen.fi](mailto:puheenjohtaja(at)tervo-tervonen.fi)

Tervo Kari, varaesimies
Urheilukatu 23, 88600 Sotkamo
p. 040 848 5543
[kari.e.tervo\(at\)gmail.com](mailto:kari.e.tervo(at)gmail.com)

Mankinen Marjatta, sihteeri
Intiönpolku 4 as 6, 90130 Oulu
p. 040 865 2500
[sihteeri\(at\)tervo-tervonen.fi](mailto:sihteeri(at)tervo-tervonen.fi)

Hakkarainen Annikki
Niemitie 10, 88600 Sotkamo
p. 050 401 8731
[uutiset\(at\)tervo-tervonen.fi](mailto:uutiset(at)tervo-tervonen.fi)

Leinonen Kaarina
Tupakuja 4 C 28, 04400 Järvenpää
p. 040 706 8820
[kaarina2511\(at\)gmail.com](mailto:kaarina2511(at)gmail.com)

Tervo Juha
Kumpukiventie 1, 90240 Oulu
p. 044 240 2802
[tervojuhae\(at\)gmail.com](mailto:tervojuhae(at)gmail.com) tai
[tuotetilaukset\(at\)tervo-tervonen.fi](mailto:tuotetilaukset(at)tervo-tervonen.fi)

Tervonen Hannu
Pehkuntie 50, 73320 Nilsia
p. 044 5506899
[hannu.tervonen\(at\)gmail.com](mailto:hannu.tervonen(at)gmail.com)

Tervonen-Saari Marjo
Impivaarantie 2 A 5, 08700 Lohja
p. 040 526 9894
[mt-s76\(at\)hotmail.com](mailto:mt-s76(at)hotmail.com)

Toimihenkilöt

Tervo Kirsti
Tervakset-lehden toimittaja
Rastaantie 44, 70340 Kuopio
p. 040 536 0024
[kirsti.tervo\(at\)gmail.com](mailto:kirsti.tervo(at)gmail.com)

Tervonen Hannu
rahastonhoitaja
Pehkuntie 50, 73320 Nilsia
p. 044 5506899
[hannu.tervonen\(at\)gmail.com](mailto:hannu.tervonen(at)gmail.com)

Hakkarainen Annikki
Nettisivujen päivitys
Niemitie 10, 88600 Sotkamo
p. 050 401 8731
[uutiset\(at\)tervo-tervonen.fi](mailto:uutiset(at)tervo-tervonen.fi)

Aino Paasovaara teki ansiokkaan ja pitkän päivätyön sukuseuran hyväksi

Kuva julkaistu Kalevassa 8.3.2024

Aino Paasovaara

Sukuseuran toiminnassa pitkään mukana aktiivisesti ollut filosofian maisteri Aino Paasovaara (o.s. Tervonen) nukkui ajasta ikuisuuteen 31.1.2024 Oulussa. Hän oli syntynyt Oulussa 17.7.1925. Hän toimi työssään muun muassa Oulun maakunta-arkiston hoitajan ja johtajan tehtävissä. Aino liittyi sukuseuran jäseneksi heti seuran perustamisen jälkeen vuonna 1985. Hän oli seuran hallituksen jäsenenä vuosina 1987 - 1990 ja 1992 - 2001. Sukututkimus oli Ainolle tärkeää. Kirja Jaalangan Tervoset julkaistiin syksyllä 1998. Ainon rooli kirjan toimistustyössä oli merkittävä. Hän korosti aina, että sukututkimuksessa tulee kertoa myös elämästä. Pelkät henkilöiden nimet eivät riitä. Itse tutustuin Ainoon vuonna 1988 asioidessani maakunta-arkistossa oman sukuhaarani tutkimukseen liittyen, ja hän sai minut heti innostumaan tulemaan mukaan sukuseuran toimintaan. Aino jää muistoihimme lämpimänä ja avuliaisena ihmisenä. Hänellä oli aina rakentava mielipide sukututkimukseen liittyvissä asioissa ja hän oli valmis luovuttamaan vahvaa tutkimuksen asiantuntemustaan seuran hyväksi. ★

Juha Tervo

Mainos

**Historiallinen juhla- ja tapahtumatila
SAARISEN PIRTTI (Heikkilä)
on valmis ottamaan vastaan sinut ja vieraasi suven tullen
Pirtti sijaitsee Paltamosta 12 km pohjoiseen
Saarisenjärven rannalla**

**Tiedustelut: Kotomo, info@kotomo.fi
facebook.com/kotomo.fi
puh. 044 3578 828**

Perhepalsta

Onnittelemme

Pyöreitä vuosia täyttäneet ja ikäjäsenyyden 75 v saavuttaneet*

90 vuotta

Helmi Heikkinen, Helsinki

Ikäjäsenyys 75 vuotta

Elli Laajala, Rovaniemi
Aino Kukkonen, Oulu
Marja Malinen, Kuhmo

80 vuotta

Tellervo Huotari, Kajaani
Veikko Tervonen, Lahti
Kirsti Isoniemi, Tampere
Pirkko Laaninen, Oulu
Senja Tervonen, Kajaani
Tuomo Alapuranen, Pello
Jouko Huttunen, Kempele
Esko Tervonen, Lempäälä
Raimo Tervo, Sotkamo
Eero Kääpä, Tuusula

** tilanne lehden painoon mennessä*

Poisnukkuneet**

Mäkinen Pirjo, Kuusamo, jäsen 462
Paasovaara Aino, Oulu, jäsen 116
Tervonen Anne, Tampere, jäsen 468
Tervonen Lea, Helsinki, jäsen 63

***julkaisulupa omaisilta*

Uudet varsinaiset jäsenet

Hiltunen Asko, Tampere, jäsen 564

Ylioppilas

Henna Moilanen valmistui ylioppilaaksi 5.12.2023 Kastellin lukiosta, Oulusta.

Kuvan lähetti Anja Rautiainen, os. Tervo Paltamosta, Hennan isoäiti.

Rippijuhla

Leevi Nordman pääsi ripiltä 15.6.2024. Kuvassa myös Leevin vanhemmat Maaria ja Henrikki sekä Leevin veljet Lenni (vas.), Luukas.

Kuvan lähetti Kirsti Tervo, Leevin isoäiti.

Näin juhlittiin 80-vuotiaasta Raimo Tervoa

Teksti: Kirsti Tervo; kuvat: Raimo Tervo

Sotkamon Tipasojalla työnteon mallin oppinut Raimo on ehtinyt antautua monenlaisiin tehtäviin ja harrastuksiin. Metsä- ja konetyöt tulivat Raimolle jo nuorena tutuiksi, ja kaupan alalle koulutautuneena hän pystyi käyttämään kokemustaan hyväksi vaikkapa Hakkaraisen rautakaupassa asiakkaita palvellessaan. Työnsä ohella Raimo piti kuntoa yllä metsätoissa, eikä hiihtokaan jäänyt syrjään. Vanhojen autojen harrastamisesta hänet tunnettiin pitkältä ajalta sekä rakentamisen että hallinnon puolella. Vapaaehtoistoiminnasta on yh-

tenä merkinä sotilaspoikaristi, jonka hän on saanut Kainuun Sotilaspoikien perinnekilta ry:ltä.

Laulu on kuitenkin säilynyt lapsesta asti taipaleella mukana, mieskuorossa ykkösbassona tai solistina eri tilaisuuksissa. Viimeisimmät kilpailusaavutukset ovat muutaman vuoden takaa valtakunnallisen Tähtiartisti-kisan keskisarjan sekä Kainuun Prikaatin eläkeliiton mestaruudet. ★

Raimo Tervo

Pirkko ja Raimo Tervo vieraista vastaanottamassa.

Pirkko ja Raimo poikansa Timon perheen kanssa. Vasemmalta: Pirkko, Lauri, Raimo, Heidi, Linnea, Timo ja Aaro.

Sotkamon Mieslaulajien Vuokattikvartetti tervehti laululla syntymäpäiväsankaria.

Raimo Tervo ja lähisuvun vanhin, 93-vuotias veli Toivo Tervo saapui vaimoineen paikalle, ("tietysti" omalla autolla).

80 - vuotispäivän juhlavieraita

Kainuun Sotilaspoikien Perinnekillan hallitus toi myös tervehdyksen merkkipäivänä puheenjohtaja Asko Tolosen johdolla (Asko ja rouva Helena Tolonen 2. ja 3. vasemmalta).

Joulumuistoja

Lokakuussa 80-vuotispäiviään viettänyt **Senja Tervonen** (o.s. Oikarinen) voisi kertoa erilaisista jouluistaan: kotijoulut Suomessa, ne joulut, jotka hän vietti perheensä kanssa lähetystyössä ollessaan Namibiassa ja Senegalissa vuosina 1974 – 1988 ja joulut kotimaahan palattua. Senja muistelee tässä varhaisia jouluja lapsuuden kodissaan Ristijärven Uvankylällä. Hänen tarinansa muistuttaa siitä, miten vähän tarvitaan iloon ja hyvään mieleen. Senjan monivaiheista elämää voi seurata lukemalla Mikko-puolison haastattelun, joka oli vuoden 2016 Joulutervaksissa.

Kirsti Tervo

Jouluaattona oli pirtti pesty. Se tuoksui puhtaalle. Pirttiin laitettiin joulukuusi, johon minä pieni tyttö sain sitoa hamppunarulla muutamia kynttilöitä alaoksille. Isosiskoni valtuutettiin käyttämään tultikkuja ja sytyttämään kynttilät.

Muistan kynttilöistä tulleen lisävalon pirttiin, jossa oli kaksi öljylamppua katosta roikkumassa, pienempi naisten puolella ja isompi miesten puolella. Tummassa pirtissä valo oli kirkas kuin enkelin ilmestyminen ensimmäisenä jouluna.

Muistan äidin keittämän riisipuuron mustassa padassa ja viskunasopan makeuden.

Muistan tuoksuvan pullan ja joulutortut, joita odotin hartaasti. Eräänä jouluna sain joulupukilta punaisen olkalaukun. Olin tosi onnellinen siitä. Laukkua olin toivonut pitkään ja joulupukki oli

toiveeni kuullut. Muuta en tarvinnutkaan.

Nyt yli 70 vuoden päästä toivon joulun läheisyydessä läheisilleni ja itselleni, terveyttä, tyyneyttä ja elämän iloa. Tavaraa en tarvitse enkä odota! Mutta ihmisistä minä pidän.

Jaan elämää heidän kanssaan. Puitteet eivät enää ole tärkeitä, vaan rakkaat kanssakulkijat elämän taipaleella. Heistä minä kiitän ja heille toivottan joulun kirkasta valoa. ★

Senja Tervonen, 80 v.

Kuva: Kuopion kaupunki

Seuraava sukkokous Kuopiossa
heinä-elokuun vaihteessa 2025
Tervetuloa!

Tarkemmat tiedot jäsenkirjeessämme ja nettisivuillamme kesällä.

Sukuseuran retki Tervolanniemelle

Teksti: Kirsti Tervo; kuvat: Hannu Mustonen ja Timo Tervo

Juhlakokouksen ohjelmaan kuului vierailu ensimmäisten Kainuuseen tulleiden Tervosten asuinpaikalle Tervolanniemelle Vaalaan. Paikalla oli esittelijöinä kaksi lähinnä kesäisin Tervolanniemellä asuvaa Jöns Tervosen sukulinjaan kuuluvaa: **Raija Karjalainen** (o.s. Tervonen) Pinolasta ja **Pentti Karjalainen** Ranta-Tervolasta.

Uudisasukas **Jöns**, suomeksi **Juho (Jussi) tai Juntti Tervonen** (s. noin 1565) oli nuoruudessaan mahdollisesti asunut itsellisenä Kiehimänsuussa ja pitkän vihan jälkeen asettunut asumaan talonpojaksi Jaalankaan v. 1599, Tervolanniemen kantatilalle. Jönsillä oli kolme poikaa: **Pekka** (s. 1605), **Lauri** (s. 1607) ja **Heikki** (s. 1610). Isän kuoltua v. 1642 Heikki ja Lauri jakoivat tilan, jolloin syntyivät Tervola nro 1 ja Tervola nro 2, jonka sukuhaara jatkuu nykyaikaan. (**Kimmo Kemppainen**, esitelmä Kajaanin sukukokouksessa 21.7.2021).

Jöns Tervosen jälkeläisten sukuhistoriaa voi nähdä niemellä aika-kausittain, vaikka ensimmäisen rakennuksen kivijalkaakaan ei näy. Tervola nro 2:n Jönsinpojan Laurin jälkipolvi on asunut samalla paikalla, jossa Pentti Karjalainen nyt vapaa-aikaansa viettää. ★

Otsallinen ja jalallinen Pinolan vilja-aitta, joka tunnetaan myös Ranta-Tervolan aittana, on peräisin vuodelta 1738, ja se on arvokas maakunnallisesti. Aitta on saanut peltikaton muutama vuosi sitten.

Aitan sisällä on runsaasti vanhaa esineistöä.

Sukuseuralaiset vilja-aittaa tutkimassa:

Retkemme oppaat Raija Karjalainen (vas.) ja Pentti Karjalainen (yllä).

Pentti Karjalaisen isä Teuvo on rakentanut v. 1947 aittarakennuksen, jonka Pentti on täydellisesti kunnostanut.

Ryhmä oppaineen taustanaan Oulujärvi, josta Jönsin venekunta lienee tähän rantaan saapunut.

Myrskyt, haaksirikot ja kapinat kokeneen merikapteeni Ilmo Tervon elämä päättyi yllättävästi

Teksti ja kuvat: Hannu Tervo, hannu.t.tervo@jyu.fi

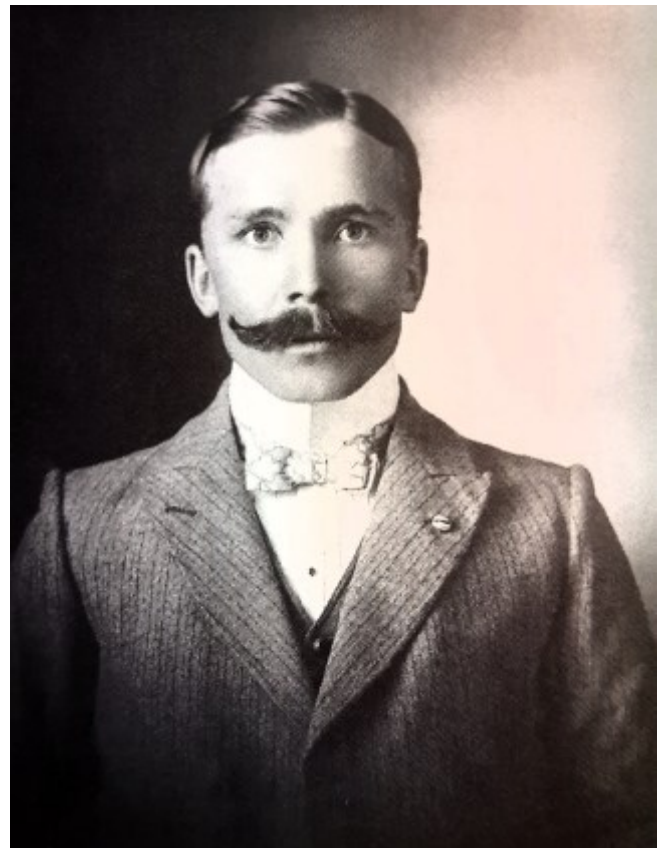
Meillä oli kotona hieno, salaperäinen puulaatikko, joka piti sisällään merenkävijöiden ennen käyttämän navigointilaitteen, sekstantin. Oktanttina siitä suvussa puhuttiin, vaikka sekstantti se taitaa olla. Lapsina olimme laitetta ihailleet mummilassa, vaikka emme sen toiminnasta mitään ymmärtäneet. Sukutarinat kertoivat laitteen kuuluneen isämme sedälle, maailman meret moneen kertaan kiertäneelle, myrskyt ja kapinat kokeneelle merenkävijä **Ilmo Tervolle**. Ilmon tarina päättyi surullisesti, sillä hän kuoli alle nelikymppisenä ollessaan vierailulla veljensä Jukan luona Kuolemajärvellä. Metsästysretkellä saatu vilustuminen johti keuhkokuumeeseen ja lopulta kuolemaan.

Ilmo Tervon (1883 - 1920) elämäntarina siitä, miten maailman merillä kulkija kokee varhaisen kuoleman kotimaan arjisissa puuhissa, on omalla tavallaan merkillinen. Ilmo oli nokialaisen opettajan **Jussi Pekka Tervon** ja vaimonsa **Ida Josefinan** (o.s. Sjödahl) 7-lapsisen perheen kolmas lapsi. Sotkamon Sumsan kylältä lähteneestä Jussi Pekasta olen kertonut Tervakset-lehden vuoden 2022 numerossa. Ilmon sisaruksista **Yrjöstä** ja **Elsasta** olen kertonut lehden vuosien 2018 ja 2023 numeroissa.

Ilmo lähtee merille ja kouluttautuu merikapteeniksi

Kaikki Tervon perheen lapset lähetettiin Nokialta oppikouluun Tampereelle. Niin myös Ilmo, joka kävi Tampereen lyseota asuen sisarusten yhteisessä koulukodissa. Ilmo kuitenkin lopetti koulun kolmannen luokan jälkeen ja lähti merille. Miten sisämaan poikaa meri vetikään puoleensa? 16-vuotiaana hän lähetti jo Australiasta korttia

kotiväelle. Olikohan äidin Sjödahl-suvun puoleinen merenkävijätraditio vaikuttamassa? Sjödahlit olivat lähtöisin ruotsinkieliseltä rannikkoseudulta Uudeltamaalta. Suvussa oli ollut paljon merenkävijöitä, joista tunnetuin oli Amerikkaan päätnyt ja siellä rikastunut **Charles Linn** -nimen ottanut **Carl Sjödahl**, äiti-Josefinan isän serkku.

Ilmo Tervo visiittikuvissa nuorena ja vähän vanhempana.

Tuohon aikaan purjelaivoja oli vielä paljon käytössä. Ilmo seilasi mm. Triton ja Potosi -nimisillä aluksilla. Hän kiersi maailman meriä erityisesti Australian ja Uuden Seelannin vesillä. Nuorimmalle veljelleen Yrjölle, minun isoisälleni, hän lähetti kortteja mm. Rotterdamista, Alabaman Mobilesta, Rio de Janeirosta ja muista paikoista Etelä-Amerikasta.

Ilmo lähetti 11 vuotta nuoremmalle veljelleen Yrjölle Rotterdamista kortin, jonka kuvassa oli hänen laivansa Potosi.

Ilmon sisarelleen Sallille (myöh. Ihamuotila) vuonna 1909 lähettämä kortti Liverpoolista. Täyteen kirjoitussa kortissa perämies-Ilmo kertoo mm. , miten laivaan on onnistuttu rekrytoimaan hyvää miehistöä: "...kaikki isoja ja tukevia miehiä..."

Seilattuaan maailman merillä muutamia vuosia Ilmo päätti kouluttautua ja lähti Vaasan merikouluun. Hän valmistui sieltä ensin perämieheksi 1905 ja sitten kapteeniksi 1911 välillä kuitenkin merillä ollen. Kapteenin tutkinnon Ilmo suoritti kurssin priimuksena.

Merikapteeniksi valmistuttuaan Ilmo kipparoi muutaman vuoden sisävesillä, mm. kivilaiva Sten 2:lla sekä matkustajalaivoilla Sotka ja Tarjanne. Höyrylaiva Sotkan säännöllinen reitti kulki Vesilahden kirkonkylästä Tampereelle. Edelleen historiallisella Runoilijan tien reitillä Tampere-Ruovesi-Virrat kulkevan Tarjanteen kapteenina Ilmo Tervo toimi 1913.

Oikeusjuttuja ja haaksirikkoja

Ollessaan Sotkan kapteenina vuonna 1912 Ilmo ajautui riitaan samalla reitillä liikennöivän laivan kapteenin kanssa. Tuon ajan sanomalehdet kertoivat tapauksesta seuraavasti. Ilmo oli antanut laittaa erittäin vaikeakulkuiselle Tottijärven Pirunsalmelle reimareja, jotta siitä voisi kulkea suuremmilla laivoilla kuin siihen asti. Väylä oli paikoin niin kapea, että Sotkan kokoisen laivan oli melkein mahdotonta kulkea siitä reimareita. Reitillä kilpailevan pienemmän laivan kapteeni Antero Kunnas ei tästä pitänyt, vaan otatti merkit pois. Ilmo oli Sotkallaan lähestymässä karikkoista salmea, mutta onneksi sai tietää reimareiden olevan otettu pois, jonka jälkeen hän valitsi toisen, pidemmän reitin. Asiasta tuli poliisikuulustelu, ja seuraavana vuonna siitä käräjoitiin. Kihlakunnan oikeus tuomitsi Kunnaan sakkoihin ja määräsi hänen maksettavakseen korvaukset Ilmolle. Mm. Tampereen Sanomat kirjoitti jutusta useampaan

Merikapteeniksi valmistuttuaan Ilmo toimi aluksi sisävesillä. Vuonna 1913 hän oli Runoilijan tien reitillä edelleen liikennöivän Tarjanteen kapteenina.

otteeseen, otsikkoina kuvaavasti mm. ”Liian törkeää leikkiä” (16.6.1912) ja ”Katalaa kilpailua” (19.2.1913).

Mutta ei ollut Ilmolla helppoa isommillakaan vesillä. Ensimmäisen maailmansodan aikana Ilmo toimi perämiehenä höyrylaiva Rhea’lla, jonka saksalaiset torpedoivat vuonna 1915 matkalla Valenciasta Glasgowiin. Suomessa lehdet kirjoittivat tapauksesta. Esimerkiksi Uusi Heinolan Sanomat otsikoi 11.9.1915: ”Taas suomalainen laiva tuhoutunut”. Yli 1200 tonnin lastissa ollut Suomen Höyrylaiva Osakeyhtiön Rhea oli lähtenyt Espanjan Valenciasta elokuun 28. päivänä 1915 määränä Glasgow. Lähellä Englannin kanaalin suuta noin 100 meripenikulman päässä etelään Scillynsaarista laiva joutui saksalaisen sukellusveneen torpedoimaksi. Koko miehistö Ilmo mukanaan pelastautui Liverpooliin toisella laivalla, barcelonalaisella höyrylaiva Velasquella.

Ilmo oli kulturelli ihminen

Jälkeenjääneistä kirjeistä ja korteista voi muodostaa kuvaa siitä, millainen Ilmo oli ihmisenä. Ilmo kertoo kirjeissään, miten hän kävi kirkossa, kun se oli mahdollista, miten hän luki paljon ja mielellään englanniksi kartuttaakseen kielitaitoaan ja miten hän rakasti musiikkia. Esimerkiksi sisarelleen Sallille hän kertoo vuoden 1903 alussa kirjoittamassaan kirjeessä: ”Minä olen alkanut lukemaan englantilaisia kirjoja, olen jo lukenut muutamia. Nyt minulla on yksi, jonka nimi on ’Adventures of Sherlock Holmes’. Se on hyvin hauska ja jännittävä kirja, jota lukiessa aika ei tule pitkäksi.” Sherlock Holmes-kirja oli ilmes-

tynyt muutamia vuosia aikaisemmin. Toisessa kirjeessä Ilmo kertoo, miten he olivat käyneet metodistikirkossa: ”...saimme siellä kuulla mainiota köörilaulua sekä kuuntelimme pitkän saarnan alusta loppuun ... poikkesimme kotimatalla isoon ja komeaan ’trahtööriin’ ruumiillekin ravintoa saamaan ... ihastuin ikihyväksi, kun satuimme tulemaan parhaaseen aikaan yhden italialaisen jousiorkesterin konserttiin. Siellä kului loput illasta ilossa ja riemussa siihen, kun oli aika tulla takaisin laivalle.”

Ilmo Tervo – pyhäpukuinen herrasmieskapteeni laivallaan.

Ilmo toi matkoiltaan paljon erilaisia esineitä tuliaisina vanhemmilleen ja sisaruksilleen. Luonnosta ja eläimistä kiinnostuneen Ilmon tuliaisista oli mm. eksoottisia perhosia, käärmeennahkoja, strutsinmunia, näkinkengiä, albatrossin uimaräpylä,

Vein Ilmo Tervolta perityn sekstantin/oktantin Yle 1:n Antiikkia, antiikkia -ohjelmaan arvioitavaksi vuonna 2011. Tuija Peltomaa (sattumoisin omaa sukua Tervo ja Sotkamossa syntynyt) tutki laitetta mielenkiinnolla korostaen sen olevan hyvin säilynyt, kaunis kokonaisuus. Vasemmanpuoleisessa kuvassa näkyy myös Ilmon maailmalta lähettämiä kortteja.

pihtipukin sarvet ja bumerangi. Meillä kotona Vaasassa oli saharauskun nokka, joka todennäköisesti oli aikoinaan Ilmon mukanaan tuoma. Toinen meille päätynyt Ilmon esine oli hänen komea sekstanttinsa. Vuonna 1898 tarkistettu, Heath & Co:n Lontoon Crayfordissa valmistama sekstantti koki Ilmon mukana maailman meret. Sekstantin peri ensin veljensä Jukka. Jukan kuoltua vuonna 1945 sekstantti siirtyi isoisälleni Yrjölle, sen jälkeen isälleni **Heikille**, sitten minulle ja nyt olen antanut laitteen pojanpojalleni **Peetulle** rippilahjana.

Kohtalon vuosi 1920

Ilmo koki monia vaaran paikkoja merillä. Myrskyt koettelivat, laivat haaksirikkoutuivat, miehistö kapinoi ja Ilmo aseiden voimalla sai järjestyksen palaamaan. Veljelleen Yrjölle Ilmo lähetti La Plata-joella tammikuun 13. päivänä 1920 päivätyn kirjeen. La Plata on Uruguayn ja Argentiinan rajalla virtaava joki, jonka tuntumassa laiva Buenos Airesista lähdettyään oli myrskyssä joutunut matalikolle. *”Siinä arkkimme kiikkuu aivan kuin kukko orrella.”* Odoteltiin nousuvettä, jotta laiva irtaantuisi. Ilmo kertoo saaneensa Yrjön kirjeitä, parinkin vuoden vanhoja, joissa Yrjö oli kertonut sotakokemuksiaan. *”Oli erittäin hauska lukea seikkailuistasi ja retkistäsi, varsinkin kun pääsit hengissä leikistä, vaikka et tosin aivan ehjin nahoinkaan”.* Ilmon seilattaessa merillä Yrjö oli ollut sekä Suomen että Viron sodissa 1918 ja 1919 haavoittuen jälkimmäisessä. Näistä Yrjön sotaretkistä olen kertonut *Tervakset*-lehden vuoden 2018 numerossa sekä saman vuoden *Elämäntarina*-lehden numerossa 1.

Kommentoituani Yrjön seikkailuja Ilmo toteaa itse voineensa hyvin. Sitten hän selostaa veljelleen naisjutuistaan – ehkä näistä ei sisarille kerrottu. Ilmo oli tuolloin 37-vuotias ja edelleen poikamies kuten oli pikkuveli Yrjökin:

“...minulla oli tässä satamassa nuori ja kaunis italialainen leski apajassa, - melkein mutta ei vallan. Taisin olla liian hoti, ehkäpä olisin muuten saanut asiat valmiiksi ennen lähtöä. Nyt se jäi, mutta olenhan sellaisiin sydänsuruihin tottunut, jotenka toipumisen mahdollisuudet ovat erittäin hyvät.”

Veljellinen sanailu jatkui epäilyksellä, että he kaksi jäävät vanhoiksi pojiksi: *”... mutta välipä tuolla, kun veli Jukka pitää suvun jatkumisesta niin kiitettävästi huolta.”* **Jukka**-veljelle oli juuri tuolloin syntynyt kolmas lapsi.

Tämän jälkeen Ilmo kertoo Yrjölle aikomuksenaan olevan matkustaa New Yorkista kotiin, jos se vain onnistuu. Tuohon aikaan vuoden 1920 alussa isä Jussi Pekka oli huonossa kunnossa, mihin Ilmo ei kyllä viittaa, ei ehkä tiedäkään asian laitaa. Tuskin Ilmo isäänsä ehti näkemään, sillä Jussi Pekka kuoli jo helmikuussa, jonka jälkeen Yrjö vasta sai Ilmon kirjeen.

Sitä, pääsikö Ilmo vuoden 1920 aikana käymään kotonaan Nokialla tai Yrjön luona Lepävirralla Kopolanniemen hovissa, jossa Yrjö oli tilanhoitajana, en tiedä. Mutta Jukka-veljen luokse Kuolemajärvelle hän tuli syksyllä 1920, kun hänen laivansa ankkuroitui Viipuriin. Melkein heti saapumisensa jälkeen veljekset lähtivät metsästysretkelle. Ilmolla oli vain kevyet varusteet Suomen syksyiseen keliin ja hän vilustui saaden keuhkokuumeen. Kuume oli korkea, mutta ei lääkäreitä eikä hoitoa ollut nopeasti saatavilla, vaikka veli-Jukka toimi Kuolemajärven apteekkarina. Siihen tämä maailman merien kulkija menehtyi lokakuun 12. päivänä 1920.

Ei löytänyt merenkävijä-Ilmo puolisoa, mutta hänen lompakostaan kuoleman jälkeen paljastui mielitietyn, Nokian papin tyttären, **Anna Ebelingin** valokuva. ★

Tämän artikkelin taustalla on sukukirjani **Isäin, äitein monet polut – Sukuni tarinaa I** (2021) luku Ilmo Tervosta, jota olen muokannut ja täydentänyt uusilla tiedoilla. **Eva Ihamuotila** (1996) on myös kertonut kummienostaan Ilmosta kirjassaan **Kerrontaa eräistä Tervoista, Ihamuoti-loista ja vähän muustakin**. Pääasiallisina arkistolähteinä omien arkistojeni lisäksi olen käyttänyt Kansalliskirjaston historiallista sanomalehtikirjastoa sekä **Salli ja Frans Ihamuotilan** perhekunnan kotiarkistoa, jota säilytetään Kansallisarkiston Turun toimipisteessä.

Hannu Tervo

Elsa Tervon runo veljensä Ilmon ja äitinsä Josefinan muistolle

Teksti ja kuva: Hannu Tervo

Elsa Tervo kirjoitti vuonna 1947 runon ”Merimiehen äiti” veljensä Ilmon ja äitinsä Josefinan Tervon (o.s. Sjödahl) muistolle. Runo yhdistää edellisessä Tervakset-lehdessä kirjoittamani Elsan elämäntarinan tässä lehdessä olevaan Ilmon tarinaan. Olen saanut runon käsikirjoituksen nyt jo edesmenneeltä Marketta Lindströmiltä helmikuussa 2018. Marketta oli Ilmon ja Elsan nuorimman sisaren Elman Nokialla asunut tytär.

Suvulle ja erityisesti äidille Ilmon varhainen poismeno vuonna 1920 oli ollut suuri tragedia. Ilmo haudattiin alkuvuonna kuolleen isänsä Jussi Pekan kanssa samaan hautaan Nokian hautuumaalle. Äiti Josefinan kuoli vuonna 1935. Vuosipäivinä haudalle kokoonnuttiin, ja Elsa mm. lausui runoja - ehkä myös tätä runoa, vaikka se on päivätty vasta vuodelle 1947. ★

Tervojen sukhauta Nokian hautuumaalla. Samassa haudassa ovat nyt mm. merikapteeni Ilmo Tervo ja äitinsä Josefinan Tervo sekä oheisen runon veljelleen ja äidilleen kirjoittanut Elsa Tervo

Merimiehen äiti

Äitini ja veljeni, merikapteeni Ilmo Tervon muistolle

Keinussaan hän istuu
kutoo sukkaa,
hyväilee vain lampun valo
hopeaista tukkaa,
keinu hiljaa heiluu,
kuvat kulkee,
ajatusten kerään pojan
laivan, matkan sulkee.

Kirje hältä eilen
tuli juuri,
hirmumyrsky, hengenvaara
oli ollut taaskin suuri.
Vuorten lailla aallot
Atlantilla
vyöryi – niinkuin kaarnanpala
laiva raivoisilla,
vaahtoisilla harjanteilla
heittelehti,
nousi, laski avutonna,
vaappuin ajelehti.
Märsypurje halkee.

Peräsin sai vian.
Kaikki luulee viime hetken
tulevan jo pian.

Jäiset jättiaallot
kantta pyyhki.
Vesivallit kiehui, ärjyi,
köydet vonkui, nyyhki.
Laiva kallistui.

Reelinki jo vettä viisti.
Kaikki särkyi, ui.
Veneet, ankkurinkin vesi riisti.

Niinkuin tulivuori myllersi ja
mourus
valtameri.
Joko laivan, meidät kaikki
itse piru peri?
Tuuli ulvoi, ulisi, kiihtyi yhä.
Keulapuoli
vuoti! Köysistöstä putos alas
jungmanni ja kuoli.

Vesi täytti ruuman,
varastotkin.
Huuhtoi mereen ruuan, vaatteet,
säilölaatikotkin.
Tunki kaikkialle,
kaiken pilas,
nousi, nousi, uhkas, mylvi,
etukannta se jo silas.

Miehet kaikki pumppusivat,
pumppusivat,
märkinä ja kalvenneina
yötä päivä päivää pumppusivat.
Kuolo takoi tahdin.
kylmän hien nosti,
röyhkeälle ihmiselle
meren vihat kosti.

Repaleisin purjein,
painavana,
masto runneltuna,
kylki vuotavana

ponnisteli kaksi päivää,
kolme yötä.
Meri raivos, raskaat pilvet
kiisi tullen myötä.

Vihdoin tuuli tyyntyi,
aallot asettuivat.
Päivä paistoi, meri välkkyi,
Mainingeissa uivat,
poukkuilivat pyöriäiset.
Purjeet paikattiin,
timperi sai peräsimen kuntoon,
vuoto joten kuten tukittiin.

Leudon koillistuulen alla
kohti määränpäättä
leppoisana jatkui matka.
Taivas antoi hyvää säätä,
Teneriffan Santa Cruz
varusteita, ruokaa.
Kaikki on nyt oikein hyvin.
Äiti, älä enää huokaa!

Keinussaan hän istuu,
kutoo sukkaa,
hyväilee vain valo yllä
hopeaista tukkaa,
keinuu hiljaa heiluu:
puhkee hymy, tuutulaulu:
pojan lapsuus silmiin piirtyy
niinkuin armas taulu.

Muistaa hänet imevänä
povellansa,
muistaa hänet leikkivänä
polvellansa,
muistaa herät pojan kasvot
innoissansa,
miehen kasvot – kovettuneet
matkoillansa.

Kädet liittyy yhteen,
kudin putoo,
ajatukset avaruuteen
rukousta kutoo:
” Herra, kamppailuun
ja myrskyyn

hänet väkevöitä,
poikaseni, jonka tähden
valvon jälleen öitä,
täällä sisämaassa harvoin
myrsky pauhaa,
mutta huoli pojastani
se ei anna rauhaa;
isiltäni hän sen peri,
- kaukokaipuun –
merimiesten veri,
se ei tyyneen tyydy taipuun.

Hänen kohtalonsa oli meri,
se on myrskyyn vienyt,
kestää myrskyt, vasta-, myötä-
tuulet
se on pojan tie nyt.
Herra, hengen kirkkaus ja voima
hälle syvin suoja!
Häntä varjele ja johda, auta,
Luotujesi Luoja!”

*Elsa Tervo
Nokia, 14.4.1947*

Sukuseura Tervo-Tervonen ry 40 vuotta 1984 - 2024

Vuodet 1984 - 1994

Sukuseuran perustamisvaiheet ja ensimmäisen kymmenvuoden toimintaa on kuvattu Martti Tervon vuonna 1994 laatimassa seuran historiikissa v. 1984 - 1994. Mainitusta historiikista ilmenee, että sukuseuraa ryhdyttiin puuhaamaan vuonna 1983, jolloin **Eljas Tervosen** koollekutsumana joukko Tervosen suvun jäseniä kokoontui pohtimaan mahdollista sukuseuran perustamista. Kokouksessa ei pidetty pöytäkirjaa, ja arkistosta löytyy ainoastaan osanottajaluettelo. Ajatus sukuseuran perustamisesta sai yksimielisen kannatuksen. Asiaa valmistelemaan valittiin toimikunta, joka kokoontui 20.5.1984. Kokouksen koollekutsujana oli Eljas Tervonen. Kokouksen puheenjohtajaksi valittiin **Esa Tervonen** ja sihteeriksi **Kalevi Tervonen**. Sukuseuran perustava kokous päätettiin kutsua koolle 5.8.1984 Paltamon kirkonkylän seurakuntasaliin. Perustava kokous pidettiin Paltamossa edellä mainittuna ajankohtana, ja kokouksessa oli paikalla yli 50 osanottajaa. Perustamiskirja allekir-

joitettiin ja säännöt hyväksyttiin. Sukuseuran ensimmäiseen hallitukseen valittiin Esa Tervonen, **Hannu Tervonen**, **Irma Tervonen**, Kalevi Tervonen, **Marja Tervonen**, **Matti Tervonen**, **Ossi Tervonen**, **Raili Kemppainen** ja **Tuomas Tervonen**. **Martti Tervo** on historiikissaan kuvannut seuran perustamisen ja toiminnan vuosina 1984 - 1994 yksityiskohtaisesti. Vuoden 2013 Joululehti Tervaksissa on sukuseuran perustajajäseniin kuuluneiden Kalevi Tervosen ja Irma Määtän haastattelut sukuseuran perustamisvaiheista. Sukuseuran vuosikokoukset pidettiin vuonna 1985 Kajaanissa, vuonna 1986 Sotkamossa, vuonna 1987 Paltamossa, vuonna 1988 Oulussa, vuonna 1989 Utajärvellä Rokualla, vuonna 1990 Kajaanissa, vuonna 1991 Sotkamossa, vuonna 1992 Helsingissä ja vuonna 1993 Vaalassa Säräisniemellä. Sukuseuran 10-vuotisjuhla ja sukukokous pidettiin Kainuun Opistolla Paltamossa 16. - 17.7.1994. Juhlan yhteydessä suoritettiin sukuseuran lipun vihkiminen ja naulaaminen sekä esiteltiin Martti Tervon laatima seuran historiikki v. 1984 - 1994.

Vuodet 1995 - 2024

Vuonna 1995 tapaaminen ja sukkokokus pidettiin Parikkalassa Karjalan Lomahovissa 15.-16.7.1995. Kokouksen yksi tärkeimmistä päätöksistä oli päätös siitä, että sukkikirjan tekemisen suhteen ryhdytään tositoimiin. Vuosikokouksen jälkeen lokakuussa hallitus teki periaatepäätöksen siitä, miten asiassa edetään. Päätettiin, että ensi vaiheessa lähettäisiin liikkeelle Jaalangan Tervosista, kantaisänä **Juho (Jöns) Tervonen**. Myös Kalevi Tervosen laatima selvitys perustui tähän. Kalevi Tervonen oli 18.7.1993 Vaalan Säräisniemellä pidetyn sukkokokouksen yhteydessä pitänyt ensimmäisen alustuksensa sukkurjatiötojen keräämisestä ja sukkututkimuksesta.

Vuonna 1996 tapaaminen ja sukkokokus pidettiin Ylitorniolla Karemajoella 13. - 14.7.1996. Lauantaina 13.7.1996 pidettiin sukkurjaseminaari, jonka yhteydessä **Mikko Moilanen** antoi hyviä käytännön eväitä sukkurjjan tekemisen suhteen. Kokouksessa todettiin, että sukkurja pyritään tekemään seuran omien jäsenten toimesta, ja ulkopuolista tekijää ei tarvittaisi.

Vuonna 1997 sukkokokus pidettiin Kuhmossa Lentiirassa seurakuntatalolla 13.7.1997. Yhtenä keskustelun aiheena oli sukkurjjan tekoon liittyvät asiat. Kokouksessa todettiin, että sukkurjjan tekeminen on edennyt niin pitkälle, että kirja on mahdollista saada painatetuksi jo lähiaikoina. Tarjouspyyntöjä painatuksesta oli hallituksen toimesta jo tehty vuoden 1997 aikana, ja ennakkotilausten loppulisten määrien selvittäminen tapahtui alkuvuodesta 1998. Kirjan syntyminen ilman Kalevi Tervosen valtavaa työpanosta ei olisi ollut mahdollista.

Vuonna 1998 sukkokokus pidettiin Hollolan kunnassa Siikaniemen kurssikeskuksessa 12.7.1998. Yhtenä tärkeänä asiana kokouksessa oli jälleen sukkurjjan julkaisemiseen liittyvät asiat. Kirja *Jaalangan Tervoset* julkaistiin syksyllä 1998, jolloin monen vuoden työ saatiin loppuun. Aineiston kerääminen ja lajitteleminen oli vaativa tehtävä. Kirjan toimittajana oli Kalevi Tervonen. Toimitustyössä häntä avustivat erityisesti **Aino Paasovaara** ja myös muut sukkuseuran hallituksen jäsenet. ATK-asiantuntijana hankkeessa oli **Tapani Tervo**. Kirjaa myytiin 153 kappaletta joulukuussa 1998.

Vuonna 1999 sukkokokus pidettiin 11.7.1999 Ravintola Ramadassa Oulussa.

Vuonna 2000 tapaaminen ja sukkokokus pidettiin 8. - 9.7.2000 Kainuun Opistolla Paltamossa.

Tuolloin esillä oli ensimmäisen kerran sukkuseuran omien kotisivujen tekeminen.

Vuonna 2001 sukkokokus pidettiin 8.7.2001 Ravintola Oppipojassa Rovaniemellä. Ensimmäinen versio seuran kotisivuista saatiin tehtyä. Sukkututkimustoimintaa jatkettiin, ja tutkimus oli edennyt jossakin määrin Sotkamon ja Parikkalan seudun Tervosiin.

Vuonna 2002 sukkokokus pidettiin 6.7.2002 Kainuun opistolla Paltamossa. Samana viikonloppuna 6. - 7.7.2002 Paltamossa vietettiin Kainuun asuttamisen 450-vuotisjuhlaa. Juhlan yhteydessä paljastettiin Paltamon Kiehimänvaaralla olevan Kainuun asutuksen muistomerkin läheisyyteen sukkuseurojen oma laatta. Tilaisuudessa tohtori **Jorma Keränen** piti puheen.

Vuonna 2003 sukkokokus pidettiin 2.8.2003 eläinpuiston alueella Ranualla. Seuran kotisivujen todettiin osoittautuneen tarpeellisiksi. Keskusteltiin mahdollisuudesta liittyä seuraan myös sähköisesti.

Sukkuseuran 20-vuotisjuhla ja vuosikokokus pidettiin 10. - 11.7.2004 Paltamossa seurakuntatalolla. Juhlissa historioitsija **Markus H. Korhonen** piti kiinnostavan esitelmän aiheesta ”Oulujoki historian ja tervan väylänä”. Seuran jäsenmäärän todettiin kehittyneen myönteisesti. Vuodenvaihteessa 1984-1985 seurassa oli 55 jäsentä. Vuonna 2004 seurassa oli yli 400 jäsentä.

Vuonna 2005 sukkokokus pidettiin 6.8.2005 Sotkamossa Hotelli Tuliketussa. **Olavi Tervo** oli koonnut puolisonsa **Anna Tervon** kanssa sukkututkimusaineistoa Sotkamon Tervojen osalta. Kalevi Tervonen oli käynnistänyt Parikkalan Tervosten aineiston keräämistä.

Vuonna 2006 tapaaminen ja sukkokokus pidettiin 22. - 23.7.2006 Joutsassa Nuorisoseuran talolla. Seuran muutetut säännöt tulivat voimaan 15.2.2006.

Vuonna 2007 sukkokokus pidettiin 21.7.2007 Kuopiossa Hotelli Atlaksessa. Aineistoa Sotkamon Tervot -kirjan julkaisemiseksi kerättiin.

Vuonna 2008 tapaaminen ja sukkokokus pidettiin 26. - 27.7.2008 Paltamossa Kainuun Opistolla. Kokouksen yhteydessä järjestettiin yhteinen illanvietto Saarisen Heikkilän vanhassa hirsipirtissä, jonne juhlaäänä kutsuivat **Kirsti** ja **Timo Tervo**.

Vuonna 2009 sukkokokus pidettiin 25.7.2009 Vaalassa Ruununhelmessä. *Sotkamon Tervot* -kirjan sukkutauluja koskevan osuuden todettiin olevan valmiina.

Vuoden 2010 tapaaminen ja sukkokokous pidettiin 7. - 8.8.2010 Paltamossa Kainuun Opistolla. *Sotkamons Tervot* -kirja oli saatu viimeistelyä ja painatustyö toteutettiin maaliskuussa 2011. Kokouksessa FM Päivi Tervonen piti esitelmän otsikolla ”Kainuulaisen rakennusperinnön erityispiirteitä”.

Vuoden 2011 sukkokokous pidettiin 23.7.2011 Sotkamossa Hotelli Tuliketussa. Kokouksessa julistettiin *Sotkamons Tervot ja lisäyksiä Jaalangan Tervosiin* -kirja, johon sukutauluaineiston olivat keränneet Anna ja Olavi Tervo. Kirjan toimitustyön olivat tehneet Kirsti ja Timo Tervo. Myös **Mikko Tervosen** ja muiden hallituksen jäsenten työpanos oli merkittävä.

Vuoden 2012 tapaaminen ja sukkokokous pidettiin 28. - 29.7.2012 Oulussa Hotelli Lasaretissa. Kokouksessa tehtiin päätös sääntöjen muutoksesta. Patentti- ja rekisterihallitus hyväksyi säännöt 25.7.2013.

Vuoden 2013 sukkokokous pidettiin 20.7.2013 Kerimäellä leirikeskus Pääkannassa.

Sukuseuran 30-vuotisjuhla ja vuoden 2014 sukkokokous pidettiin 26. - 27.7.2014 Paltamossa Kainuun Opistolla. Juhlaesitelmän piti filosofian maisteri, tohtorikoulutettava **Kimmo Oikarinen** Oulun yliopistosta aiheesta *Kainuun kruununmetsätorpparit 1860 - 1922*.

Vuoden 2015 sukkokokous pidettiin 25.7.2015 Kemijärvellä Hotelli Uitto Niemessä.

Vuoden 2016 tapaaminen ja sukkokokous pidettiin 30. - 31.7.2016 Kajaanissa Hotelli Kajaanissa. Kokouksessa **Aki Räisänen** piti esitelmän aiheesta *Teollisuuden tulo ja vaikutus Kainuuseen*.

Bertta Hietamäki lahjoitti seuralle vuonna 2016 kirjansa, joka kertoo Katri Tervosen elämästä Amerikassa (Bertta Hietamäki: **Amerikan täti 1887 - 1968, 2014**).

Vuoden 2017 sukkokokous pidettiin Joutsassa Lounaskahvila & Juhlahuone Hypoteekissa. Vuonna 2017 Tervakset-lehti täytti 30 vuotta.

Vuoden 2018 sukkokokous pidettiin 29.7.2018 Sotkamossa Ravintola Messissä. Ennen kokousta sukuseuralaisilla oli mahdollista 28.7.2018 osallistua Kainuun Opistolla Paltamossa järjestettyyn Kainuun sukuseurojen yhteiskokoukseen. Viimeksi mainitussa kokoontumisessa sukututkija **Sari Karjalainen** piti esityksen DNA:n käytöstä kainuulaisessa sukututkimuksessa ja opetusneuvos, dosentti Jorma Keränen piti esityksen Kainuulaisten sukujen levinneisyydestä ja ajasta ennen Kainuun uudisasuttamista. **Alma Saposhni-**

kova-Tervonen lahjoitti sukkokokouksessa seuralle muistiinpanojaan, kuvia ja muistelmiaan sekä suvustaan että muista asukkaista ja taloista Vuonisen kylässä Vienan Karjalassa Venäjällä.

Vuoden 2019 sukkokokous pidettiin 3.8.2019 Kajaanissa juhlapalvelu Sarasin tiloissa.

Vuoden 2020 sukkokokous pidettiin koronapandemian aikana 15.8.2020 Paltamossa Kainuun Opistolla.

Vuoden 2021 sukkokokous pidettiin 31.7.2021 Kajaanissa Hotelli Kajaanissa. Koronapandemian rajoitukset olivat edelleen osittain voimassa. Yhtenä merkittävänä asiana keskusteltiin toimenpiteistä sukuseuran heikentyvän taloustilanteen parantamiseksi.

Seuralle oli tehty lupaus Osuuskunta KPY:n osuukien lahjoittamisesta, joka toteutui 3.12.2021. Kainuun sukuseurat istuttivat 29.5.2021 Kainuun Opistolle tammimetsän. Mukana oli myös Sukuseura Tervo-Tervonen ry.

Hannu Tervo lahjoitti seuralle vuonna 2021 kirjansa, johon hän on koonnut sukunsa henkilöitä ja tarinoita (Hannu Tervo: **Isäin, äitein monet polut. Sukuni tarina I, 2021**).

Vuoden 2022 sukkokokous pidettiin 30.7.2022 Oulussa Ravintola Rauhalassa. Patentti- ja rekisterihallitus hyväksyi sukuseuran uudet säännöt 22.8.2022. Kokouksessa sukututkija Sari Karjalainen piti esityksen DNA-tutkimuksesta.

Vuoden 2023 sukkokokous pidettiin 5.8.2023 Salossa Lehmirannan lomakeskuksessa. Kokouksessa FM **Vesa Hänninen** piti esitelmän Salon seudun historian erityispiirteistä.

Sukuseuran 40-vuotisjuhla ja vuoden 2024 vuosikokous pidetään 3. - 4.8.2024 Paltamossa Kainuun Opistolla.

Seuran toiminta

Seuran hallinnon muodostavat hallitus ja toimihenkilöt. Toimihenkilöitä ovat hallituksen puheenjohtaja (sukuseuran esimies), hallituksen varapuheenjohtaja (sukuseuran varaesimies), sihteeri ja rahastonhoitaja. Lisäksi toimihenkilöitä ovat Tervakset-lehden toimittajat, koti- ja Facebook-sivujen laatijat ja -päivittäjät sekä tarvittaessa tekniset tukihenkilöt ATK-asioissa. Sukukokous on valinnut vuosittain toiminnantarkastajan ja varahenkilön (aikaisemmin tilintarkastaja). Lisäksi on tarvittaessa asetettu työvaliokuntia tietyn asian selvittelyä ja valmistelua varten. Hallitus on kokoontunut vuosittain useita kertoja. Viimeksi kuluneina vuosina on pidetty myös sähköpostikokouksia. Ko-

kousten välillä hallituksen asioita ja tiedonvaihtoa on hoidettu sähköpostin ja puhelimen kautta.

Vuodenvaihteessa 1984 - 1985 seurassa oli 55 jäsentä. Vuonna 2004 seurassa oli yli 400 jäsentä. Jäsenmäärä vuoden 2023 lopussa oli yhteensä 273, joista naisia 170 ja miehiä 103. Jäsenten keski-ikä oli 69 vuotta.

Seuralla on kotisivut internetissä. Seuran Facebook-sivujen seuraajia oli vuoden 2023 loppuun mennessä 219. Seuraajista suomalaisia oli 194, ruotsalaisia sekä yhdysvaltalaisia 8 ja lisäksi yksittäisiä seuraajia Argentiinasta, Belgiasta, Keniasta, Norjasta, Saksasta, Swazimaasta ja Venäjältä.

Seuran sääntöjen mukaan seuran tarkoituksena on selvittää suvun vaiheita ja historiaa, vaalia suvun perinteitä, kunnioittaa menneiden sukupolvien muistoa ja edistää yhteenkuuluvaisuuden tunnetta suvun jäsenten keskuudessa. Tätä tarkoitusta seura on toteuttanut järjestämällä suvun tapaamisia ja vuosikokouksia, toimittamalla Tervakset-lehden (vuodesta 1987 alkaen), toimittamalla jäsenkirjeitä ja muuta materiaalia, julkaisemalla *Jaalangan Tervoset*-kirjan sekä julkaisemalla *Sotkamon Tervot ja lisäyksiä Jaalangan Tervosiin*-kirjan. Seuran sukututkimukseen liittyvää aineistoa säilytetään Kansallisarkiston Oulun toimipaikassa.

Suvun tapaamiset ja vuosikokoukset on järjestetty kesäisin. Kokoontuminen on pidetty joko yksipäiväisenä vuosikokouksena tai kaksipäiväisenä kokoontumisena, jolloin kokouksen yhteyteen on järjestetty myös ohjelmaa. Koska sukuseuran kotipaikka on Paltamo, eniten kokouksia on pidetty Kainuussa, mutta usein myös muualla eri puolilla maatamme. Osallistujamäärät ovat vaihdelleet noin 20 osallistujasta yli sataan osallistujaan. Kokousten yhteydessä on pyritty osallistumaan jumalanpalvelukseen sekä käymään sankarihaudoilla, järjestämään musiikkiesityksiä ja esitelmiä sekä tutustumaan kokouspaikkakuntaan. Tervakset-lehti on toimitettu joka syksy ja lähetetty jäsenille jouluksi. Jäsenille on toimitettu myös jäsenkirje vähintään kerran vuodessa. Jäsenet ovat voineet hankkia seuran logolla varustettuja tuotteita. Seuralla on oma lippunsa. Seuran logo on **Kauko Tervon** suunnittelema. Seuran jäsenistä, tapahtumista ja menneistä ajoista on tehty kuva-albumi.

Seuran varainhankinta perustuu jäsenmaksuihin, seuran tuotteiden myyntiin, vuosikokousten yhteydessä järjestettäviin arpajaisiin sekä seuran saaman lahjoituksen tuottoon. Jäsenistön tämän-

hetkinen ikärakenne sekä ainaisjäsenten ja ikäjäsenten suuri määrä huomioon ottaen jäsenmaksutulot ovat näillä näkymin pienenemässä, joten toimenpiteet talouden tasapainottamiseksi ovat olleet viime vuosina tarpeen.

Seuran puheenjohtajat, varapuheenjohtajat, sihteerit, rahastonhoitajat ja hallituksen jäsenet 1984 - 2024

Puheenjohtajat:

Esa Tervonen, Juha Tervo, Mikko Tervonen ja Timo Tervo

Varapuheenjohtajat:

Hannu Tervonen, Kauko Tervo, Juha Tervo, **Helena Tiikkaja, Marja-Leena Timonen, Seppo Mäkinen**, Timo Tervo, Mikko Tervonen, **Kari Tervo, Mauno Palo ja Osmo Tervo**

Seuran puheenjohtajan koivuinen nuijan on valmistanut perustajajäsen Eljas Tervonen.

Sihteerit:

Kalevi Tervonen, **Liisa Leinonen**, Marja-Leena Timonen, Kristiina **Haukkamaa**, Mikko Tervonen, **Tarja Tervo-Heikkinen** ja **Marjatta Mankinen**

Rahastonhoitajat:

Irma Tervonen, **Aino Tervonen**, Liisa Leinonen, **Helena Tervonen**, Osmo Tervo, **Kalevi Hassinen** ja Hannu K. Tervonen

Muut hallituksen jäsenet:

Raili Kemppainen, Marja Tervonen, Matti Tervonen, Ossi Tervonen, Tuomas Tervonen, Martti Tervo, **Maire Vartiainen**, Aino Paasovaara, **Lauri Tervonen, Jouni Tervonen, Eeva Valta-**
nen, Unto Tervonen, Leena Tervonen, Olavi Tervo, **Kaija Leinonen, Ilpo Tervonen, Pirjo Mäkinen, Terhi Mäkinen, Ritva Aitoaho, An-**
nikki Hakkarainen, Marjo Tervonen-Saari, Kaarina Leinonen

Tervakset-lehden toimittajat 1987-2024

Kauko Tervo, Liisa Leinonen, Raili Kemppainen, Mikko Tervonen sekä Kirsti ja Timo Tervo

Kotisivut ja tekninen tuki

Eero Tervonen, Kalevi Tervonen, **Seppo Mäkinen**, Lauri Tervonen ja Annikki Hakkarainen

Seuran kunniajäsenet

Eljas Tervonen, Esa Tervonen, Kalevi Tervonen, Irma Määttä, Liisa Leinonen, Juha Tervo, Marja-Leena Timonen, Kristiina Haukkamaa, Anna Tervo, Olavi Tervo, Helena Tervonen, Mikko Tervonen, Seppo Mäkinen, Timo Tervo ★

Paltamo, 3.8.2024 Juha Tervo

Lähteet Martti Tervo: Sukuseura Tervo-Tervonen ry Historiikki vv. 1984-1994 (1994)
Tervakset lehdet, vuodet 1994-2023
Käytettävissä olleita sukuseuran hallituksen ja vuosikokouksen pöytäkirjoja

Jaakko Tervo – oululaisten poikaporukoiden kuvaaja

Teksti: Kirsti Tervo; kuva: Kirjasampo.fi –nettisivusto

Jaakko Hermann Tervo (4.9.1871 - 1.12.1931) (aik. *Herman Jakob Nyström*) oli suomalainen kirjailija ja toimittaja. Hän syntyi Oulussa köyhäintalon vahtimestarin perheeseen. Tervon vanhemmat olivat **Jakob Nyström** (1831 - 1916) ja **Maria Tervo** (1831 - 1913). Marian isä **Lauri** oli syntynyt Sotkamon Tipasojalla. Äiti-Marian ensimmäisen puolison **Samuel Samuelinpoika Tervon** (1834 -1869) kuoltua äiti avioitui Jaakko Niilonpoika Nyströmin (1836 -1916) kanssa. Jaakko-poika otti myöhemmin sukunimekseen Tervo.

Käytyään kuusi luokkaa Oulun lyseota Jaakko päättikin erota koulusta: vaikean latinan opiskelu sai riittää, kun haaveena oli vain yksi – saada kirjoittaa. Toimittajan työ alkoi Oululaisessa Louhi-lehdessä v. 1892. Lehtimiehen ura jatkui Kuopiossa Uusi Savo -lehdessä, väillä Kaleva-lehdessä Oulussa, sitten Etelä-Suomen Sanomissa Lahdessa, Helsingin Sanomissa ja STT:ssä. Vuonna 1928 hän ryhtyi vapaaksi kirjailijaksi ja toimittajaksi muutettuaan Kuopioon. Nyt syntyivät nopeasti neljä nuorten kirjaa ja yksi aikuisten romaani. Jaakko Tervo kuoli sydänkohtaukseen Kuopiossa 1.12.1931.

Jaakko Tervo oli kiinnostunut hyvin monista asioista ja oli mukana kaikissa tapahtumissa innokkaasti. Esimerkiksi kiinnostus teatteriin vei hänet Oulun työvänteatterin ohjaajaksi. Siellä hän ohjasi mm. **Teuvo Pakkalan** (sisarpuolensa **Agnetta Tervon** puoliso) *Tukkijoella*-näytelmän ja *Kiven Nummisuutarit*. Nuorin sisar **Hanna Karikko** oli Suomalaisessa Teatterissa näyttelijänä.

Jaakko Tervon nuorten kirjat ovat Tervon mukaan muistelmia hänen omilta nuoruusvuosiltaan. Kirjallisina esikuvinaan hän piti **Eino Railoa** (suomalainen kirjailija, kirjallisuudentutkija, kirjallisuusarvostelija ja kustantaja) ja erityisesti **Juhani Ahoa**.

Kirjat ovat vahvasti sidoksissa tiettyyn ympäristöön: Oulun Kakaravaaraan, nykyään Raksilan takapihoille. Teoksissa on vahva paikallisväri, mehevä huumori ja toiminnallisuutta kylliksi. Ku-

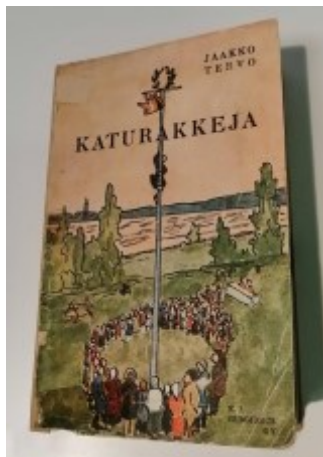
Jaakko Tervo.

vaukset menneiltä ajoilta tekevät ne mielenkiintoisiksi ja varmasti Oulua tunteville ne ovat hyvää historiallista taustakuvausta, esim. Aleksanterin päivän ilmинеeraus, suuret tulipalot monipäiväisine sammutuksineen tai rautatien rakennus valaisivat hyvin menneitä aikoja.

Jaakko Tervon tyyli on juttelua jokapäiväisen puheen tyyliin. Mehevä kansankielen sanasto on teosten kantava voima. Lähes puolet hänen käyttämänsä kansankielen sanoista on siirtynyt itämurteista pohjalaismurteisiin. Raksilan pihojen kieleen kuuluvat myös vierasperäiset sanat ja suurin osa näistä on ns. merimieskieltä, olivathan kirjojen sankarit yleensä merimiesten poikia.

Kirja **Katurakkeja** (1929) on kuvaus 1800-luvun jälkipuolen oululaisten poikaporukoiden välisistä suhteista. Pääosa tarinasta on työtä, hiihtoa, luistelua ja soutua. Pojat näyttivät itselleen ja toisille kykynsä uskalaisuudella ja jaksamisella. Poikien haukkumanimenä oli "rotat". Kesäjuhlissa kahvipannun voittaminen kiipeämällä saippuoi-tuun lipputankoon oli oivalluksen voitto voimasta. Välillä koski joessa jäätyy ja vesi tulvii torille, välillä koko kaupunkia uhkaa tulipalo. Molemmissa kansa tulee pelastamaan sen mitä voidaan. Romaanin lopussa kaupunkiin saapuu rautatie.

Vaikka Tervon kirjat on suunnattu nuorille – poikkeuksena *Sen kesän kokemuksia*, joka kuvaa porvareiden elämää – ne sopivat myös aikuisille vahvan paikallisvärin ansiosta. Seuraavalla sivulla tekstinäyte Jaakko Tervon kirjasta Katurakkeja. ★

Jaakko Tervon kirjan *Katurakkeja* kansi (1. painos).

Lainaus Katurakkeja –kirjan ensi painoksesta

Taasenkin oli maaseutu lähettänyt tapulikaupunkiin kouluun ja siinä sivussa muutakin oppia saamaan uuden vuosikasvun toivorikkaita nuorukaisia. Näitä ensikertalaisia sanottiin uutispotuiksi. Heidän joukossaan oli niin kuin aina ennenkin sato sekaluutta, toiset pieniä, toiset suurempia, toiset tulleet ensi luokille, toiset vähän ylemmille. Koulu oli juuri alkanut, ja uutispotut otettu ilman muuta isälliseen suojeluksen. Ensi töiksi piti näille tulokkaille opettaa talon tapoja. – Muutamat, kuten esimerkiksi Kummi-Kusti, pitkäkoipinen, tummapintainen kolmitoistavuotinen pojanhuippi, oppivat pääosin pian itsekin. Huolimatta siitä, että oli nimismiehen poika maalta, oli hän jo parina ensimmäisenä päivänä saanut kadulla aivan oudoilta pojilta, joita hän ei ollut koskaan ennen nähnytkään, ihan ihtisen aikojaan kolme paremmanpuoleista selkäsaunaa. --

Jaakko Tervon teokset

- Katurakkeja ja rottarinkuloita, muistelmia Tapulikaupungista poikavuosilta, Gummerus, 1929 (1. painos ilmestyi nimellä Katurakkeja)
- Me pojat ja Arkelan kapteeni, muistelma vesavuosilta, Gummerus, 1929
- Sen kesän kokemuksia, Gummerus, 1929
- Ilosaarten seutuvilta, uusia muistelmia vesavuosilta, WSOY, 1931
- Rattoisilta rantamilta, uusia muistelmia vesavuosilta, WSOY, 1932

Lähteet

- Wikipedia
- Anna-Maija Vihervalli: Jaakko Tervon teosten taustaa
- Kansankielen sanasto Jaakko Tervon romaaneissa, laudaturtyö, helsinki.fi

Teuvo Pakkala

HÄIRITTY JOULUILO

Teuvo Pakkala on Jaakko Tervon sisarpuolen Agneksen puoliso. Usein Jaakon perhe on aiheena Pakkalan lapsi-novelleissa.

Pikku-Jaakolle oli tulossa hauska joulukuukuu. Hänellä oli äidille joululahja. Se oli arvokas lahja, joka varmasti ilahduttaisi äidin. Se oli pantu kaupassa sievään pakettiin, niin että se näytti arvokkaalta. Sisarien lahjat eivät olleet tämän rinnalla mitään!

Jaakko oli nähnyt kaikki heidän lahjansa, joita heillä oli vanhemmilleen ja toisilleen, mutta Jaakko ei aikonut näyttää omaa lahjaansa. Sitten kaikki hämmästyivät, kun laatikko lentää ovesta sisälle!

Hän kirjoitti laatikon kanteen: ÄIDILLE. Sitten hän löysi vanhan kirjekuoren, jonka hän kiinnitti laatikon kanteen. Nyt ei kukaan varmasti tiennyt, keneltä lahja oli.

- Voi jos tietäisitte! hän meni sanomaan tytöille.

Tytöt koettivat arvata, mikä lahja oli, mutta he eivät arvanneet. Jaakkoa oikein nauratti. Tytöt pyysivät kiihkeästi, että Jaakko sanoisi, mikä lahja paketissa oli.

- Olen sika, jos sanon! Jaakko sanoi ja ajatteli, että nyt salaisuus on kuin lukon takana.

Tytöt pyysivät ja rukoilivat, että Jaakko sanoisi.

- En sano! hän innostuksissaan huusi tyttöjen pyyntöihin. - Sitten vasta, kun laatikko lentää ovesta, huudan minä, että ne ovat *sakset!*

Jaakosta oli ihan käsittämätöntä, että Esteri purskahti nauramaan. Eevakin rupesi nauramaan.

- Hullujako nuo ovat!

Samassa tuli äiti sisään. Esteri rupesi äidille selittämään:

- Jaakko ei sano kenellekään, mitä hänellä on äidille joulukuksi. Vasta sitten, kun laatikko ovesta lentää, huutaa hän, että sakset ne ovat.

Jaakko seisoi silmänräpäyksen ajan tyhmistyneenä. Sitten hän äkkiä singahti Esterin eteen ja samassa Esteri oli lattialla pitkällään. Sitten hän heitti Esterin tavarat huiskin haiskin ympäri huonetta. Hän potkaisi kumoon joulukuusen. Se oli kostoksi äidille! Eeva siitä suuttui ja huusi:

- Senkin saksi-Jaakko!

Se oli tulta tappuroihin. Eevan nukke sai kärsiä koston. Jaakko lennätti sen uunin kylkeen, niin että kaula meni poikki. Jaakko halusi kaataa vaikka piirongin tai pöydän. Hän viskasi tuolin nurin ja juoksi ulos ja purskahti itkemään.

Hän ei mene sisään koko iltana. Olkoot ja antakoot lahjansa. Eikä äiti saa uusia saksiansa: saa pitää ne vanhat kuluneet saksinsa, joilla käsi turposi ja tuli niin kipeäksi, että lääkärin piti leikata. Mitä sanoisivat äiti ja Esteri ja Eeva, jos äidin käsi tulisi uudelleen kipeäksi, kun hän leikkaa matonkuteita.

Mutta Jaakolle itselleen tuli samanlainen hätä kuin kesällä, jolloin hän alkoi kerätä rahoja uudet sakset ostaakseen.

Hän meni sisään. Joulukuusi oli paikoillaan. Esteri näytti olevan vihassa. Eeva tuli keittiöstä itkusilmin päätön nukke kädessään. Jaakko meni heti lepyttämään Eevaa ja sanoi, miten nukan voisi korjata. Hän lupasi näyttää Eevalle lahjansa.

Eeva unohti surunsa ja ihastui heti laatikkoon. Niin hieno laatikko! Jaakko lupasi laatikon hänelle, kun äiti olisi saanut sakset.

- Kuule Jaakko! Ei sanota kenellekään, että sinulla on sakset vaan jotakin muuta. Jaakkoa alkoi taas jännittää ja hän ei olisi jaksanut odottaa iltaa. Heti kun joulukuusi oli sytytetty, hän meni ulos lahja kainalossa hyvin salaa. Sitten hän heitti lahjan ovesta ja meni itse uteliaana perässä näkemään ja kuulemaan.

Esteri otti lahjapaketin lattialta ihastuneena, kun se oli niin sievä laatikko. Päällä oli kirjekuori. Äiti jo ehti sanoa, ettei se ole tänne, mutta Eeva väitti, että on se! Hän selitti, että kirjekuori on vain sitä varten, että sakset ovat tulleet postissa Amerikasta.

Esteri purskahti taas nauramaan ja Jaakko pujahti kamarin pimeimpään nurkkaan. Hän häpesi niin, että itki. Vaikka hän kuuli, miten äiti ihasteli saksia, se ei parantanut mieltä. Hän toivoi, että Esteri sairastuisi ja kuolisi!

Sitä hän mielessään hautoi eikä häntä saatu koko iltana nurkasta pois, ei hyvällä eikä pahalla. Sinne hän nukkui ja sieltä hänet lopulta kannettiin nukkuvana sänkyynsä.

Teuvo Pakkalan novelli (1895)

lyhentänyt Kirsti Tervo

Rautaa ja tervaa Oulujärvellä

FT Jouni Kauhasen sukkokouksessa 2024 pitämän esitelmän referaatti

Teksti: Kirsti Tervo; kuva: Hannu Mustonen

Jouni Kauhanen esitteli pääpiirteitä järvimalmin hyödyntämisestä ja ruukkimiljöiden rakentamisesta. Kainuu oli maatalousvaltainen alue, joten vaikeat katovuodet koettelivat ankarasti asukkaita, ja siksikin rautaruukkien perustaminen nähtiin mahdollisuudeksi lieventää köyhyyttä. Oulujärven ympäristön asukkaille mäntytervan poltto ja tervan kuljetus teollisuuden tarpeisiin Oulujärveä ja -jokea pitkin lisäsivät kainuulaisten elinmahdollisuuksia.

Rautaruukit v. 1807 – 1909

Kun Suomi irrotettiin Ruotsista 1809, tuli tärkeäksi elvyttää elinkeinoja. Haluttiin tulla omavaraiseksi raudan valmistuksessa, ja myös ruukkien toimintaa tehostettiin. Järvestä saatu rauta valmistettiin tuotteiksi ruukissa, mutta paljon vietiin ulos muualla jalostettavaksi.

Kainuussa oli joitakin ruukkeja 1700-luvun puolella, mutta valtion tuen myötä ruukkeja alet-

Jouni Kauhanen

tiin rakentaa runsaasti 1830-luvulta lähtien. Esi-merkiksi ruukeista sopii Vaalan Myllyrannan ruukki, jonka perusti Oulun lääninkamreeri **C. G. Bergbom**.

Ruukki valmisti rautaa lähiseudun järvistä kerätyistä järvimalmista lähinnä Oulun laivanvarustajille, Pietarin markkinoille, Baltiaan ja itään, mutta tuotantomäärät jäivät pieniksi. Parhaimmillaan ruukki tuotti kankirautaa 2500 kippuntaa (42 tonnia) vuodessa, mutta keskiarvo oli noin 150 kippuntaa. Harkkojen lisäksi tuotettiin myös nauvoja, vasaroita ja lapioita vesivirralla.

Ruukin alueelle nousi komea kaksikerroksinen pohjalaistyylinen kartanorakennus kooltaan 26 x 10 m, jossa huoneita oli 22. Rakentamisessa ja

ruukin hoidossa oli paljon työväkeä ulkomailta asti, ja tarvittiin monenlaisia ammattimiehiä. Tarvittiin myös metsänhakkuuta hiilen valmistukseen. Bergbomin aikana ruukissa oli vakinaisesti töissä yli 20 työntekijää, ja perheet mukaan lukien asukkaita oli toista sataa. Suurten rakennushankkeiden (mm. raamisahan ja suuren padon rakentaminen) aikana töissä oli tilapäisesti 300 henkeä.

Myllyrannan ruukkiin liittyy myös kulttuurihistoriaa, sillä siellä syntyi ensimmäinen suomalainen hyvin nuorena kuollut naisrunoilija **Isa Asp**. Hänen isänsä tuli rengin työhön ruukkiin ja yleni siellä kirjanpitäjäksi. Perhe siirtyi myöhemmin Puolangalle.

Bergbom ei kuitenkaan saanut ruukkia kannattavaksi, joten hän möi sen 1850-luvun lopulla ja osti ystävältään Herttoniemen kartanon. Ruukki kohtasi uusien omistajienkin aikana paljon takaiskuja, vaikka oli perustettu useita apuruukkeja. Viimeinen ruukinpatruuna oli Pietarista Vaalaan muuttanut **Viktor Åkerblom**, mutta hänen kaudellaan ei rautaa enää valmistettu.

Myllyrannan ruukin päärakennuksen kivijalan rauniot sekä sahalaitoksen perustuksia on nähtävissä kuusimetsän keskellä. Ruukin miljöö jäi rakennetun Jylhämän voimalaitoksen jalkoihin.

Tervaa Oulujärvellä

Oulujärven talonpojat olivat tervanviejiä kunnes sahateollisuuden vienti ylitti mäntytervan viennin. Yhteen tervatynnyriin tarvittiin puuta 6 pinokuitimetriä. Ruukin perustamisella yritettiin hillitä

tervanpolttua, jotta metsää olisi riittänyt muihin tarpeisiin. 1800-luvulla teollisuus tarvitsi tervaa.

Tervaa kuljetettiin Ouluun vesitse veneellä, lijoella lautoilla ja maitse sitten kun junakuljetus tuli mahdolliseksi. Tervavene oli 10 - 14 m pitkä, noin 1,2 m leveä ja 60 cm korkea ilman lisälaitoja ja siihen mahtui 10 - 30 tynnyriä. Varustukseen kuuluivat airoparit, mela, kaksi sauvoita ja lisäksi masto, purje, äyskäri ja kirves. Lautta oli matalissa joissa parempi kuin raskas vene. Lautan koko oli 18 x 10 m ja syvyys 80 cm. Lautoilla kuljetettiin paitsi tervaa myös puuta, ja lauttaa ohjattiin 10 m pitkällä melalla.

Vaalankurkun hamina oli hyvin tärkeä pysähdyspaikka.¹⁾ Veneitä kulki kesäaikaan parituhatta tätä kautta. Ennen Oulun tervahaminaa oli mentävä monen kosken kautta, ja ilman kokenutta laskumiestä se ei olisi onnistunut. Keisari antoi luvan toimia virallisena laskumiehenä, joka sai vuosipalkan. Koska heinäkuu oli vilkkainta aikaa, tervanviejät joutuivat usein odottamaan pitkiäkin aikoja laskumiestä. Kun Kiehimästä lähdettiin, aikaa meni matkalla viikko, mutta Kuhmosta kolme viikkoa. Kauppahuoneet palkkasivat Oulun tervahaminaan tervalastin vastaanottajat, jotka tarkistivat tervan laadun.

Tervanviennin aika loppui 1900-luvulle tultaessa. ★

¹⁾ Jouni Kauhanen on kertonut vuoden 2017 Tervaksissa, kuinka Antti Kovalainen ja Kaisa Tervonen ry:n sukkokouksessa 3.8.2024
Jouni Kauhanen: Vaalan Myllyrannan rautaruukki 1838 – 1959. Paltamon Kirjapaino Ky, 2022

Lähteet

Jouni Kauhanen: Rautaa ja tervaa Oulujärvellä, esitelmä Tervon Tervonen ry:n sukkokouksessa 3.8.2024

Jouni Kauhanen: Vaalan Myllyrannan rautaruukki 1838 – 1959. Paltamon Kirjapaino Ky, 2022

Myllyrannan ruukki.

Museovirasto; valmistusaika: 1890-luku; paikka: Suomi, Utajärvi, Niska; kuvaaja: Inha, I. K.; tuottaja: Ståhlberg, K. E.

DNA-tutkimuksia ja haploryhmiä

Teksti: Kari Tervo

Sukujen selvittely on laajentunut viime vuosikymmeninä DNA-tutkimuksin tehtyihin lisäselvityksiin. Vaikka geenit eivät valehtele tippaakaan, on kuitenkin pelkästään sen kautta lähes mahdotonta saada selkeää kuvaa sukulaisuussuhteista.

Kaiken a ja o on yhä perinteinen alkuperäislähteiden kautta tehtävä sukuselvittely, johon DNA-tutkimus tuo sitten oman lisänsä ja usein varmuuden sen lähteiltään hatarimpiin kohtiin. On myös tapauksia, jolloin sukuselvittelyn on todettukin testien jälkeen olevan vailla pohjaa, kun esipolvista ei löydykään samoja geenejä! Yllätyksiä voi siis tulla, ja niihin kannattaa valmistautua aina henkisesti, kun geenejään alkaa selvittelemään.

DNA-tutkimukset tuottavat tuloksia keskeisen ominaisuuden eli mutaatioiden kautta. Niiden kautta elämä ja sen eri muodot ovat yrittäneet sopeutua mitä erilaisimpiin haasteisiin. Kukin mutaatio luo oman korvamerkkinsä, jota on alettu kutsua haploksi, ja siten syntyy kustakin mutaatiosta haploryhmä samaa sukua olevia eli sukulaisia.

Haploille on annettu kirjain- ja nimiyhdistelmä tietyn kaavan mukaan. Kun myöhemmässä sukupolvessa on tullut uusi mutaatio, on syntynyt edelliselle haplolle alahaplo, jne. Yksinkertaistettuna kuvauksena syntyy siis puu, jonka kanto on vanhin haplo ja siitä haarautuu mutaatioiden kautta aina uusia haploja.

Suomessa yleisiä ”haplokirjaimia” eli klaaneiksi kutsuttuja toisistaan perimältään hyvin kaukana olevia päälinjoja ovat N, I, R1a ja R1b.

N on ns. denisovan ihmisen klaani, joka on Uralin takaa ”kiertänyt” pohjoisen kautta Suomeen.

I on taas Balkanin kautta Ranskaan ja Tanskaan / Ruotsiin kulkeutunut haplolinja.

R1a on tullut Ukrainasta ja R1b Iberian eli Espanja / Portugalin suunnalta.

Usein yhden suvun tai ihmisen kohdalla on sekoituksia eri perimistä, mutta kun laboratorio tutkii aikansa, löytyy alkuperäinen esi-isän päälinja.

DNA:n geenit siirtyvät siis sukupolvelta toiselle, ja samalla alkuperäinen geeniaineisto ”laimenee”. Mutaatiot luovat kuitenkin korvamerkit, joita voisi sanoa myös kopiovirheiksi ja niitä voi verrata perimäaineistoon eri sukupolvilla. Kun niitä vertaa tarpeeksi, syntyy loogisuutta, jonka

voi siirtää aikajanelle. Koko tämä tutkimustoiminta nojaa siis aineiston määrään eli testattujen lukumäärään. Se kasvaa koko ajan suuremmaksi maailman laajuisesti tietoverkkojen edistäessä toimintaa ratkaisevasti.

DNA-testaaminen on synnyttänyt Yhdysvaltoihin laboratorioita, jotka mainostavat laajasti toimintaansa. Koska perimä muodostuu eri tavoin miehille ja naisille, on testejä lähtökohdiltaan kolmenlaisia:

1. Y-DNA isälinjan testit miehille. Naisten tulee tutkituttaa isälinja miespuolisen sukulaisen avulla.

2. mtDNA äitilinjan testit, koska geenitietous löytyy mitokondrioista. Tämän voi tutkituttaa suoraan naisesta tai miehestä.

3. Kokonaisperimän testit eli ns. serkkuhaku naisesta tai miehestä.

Lisäksi kaupallisiin testeihin kuuluvat erilaiset terveyteen liittyvät testit, mutta niiden kohdalla jokaisen kannattaa harkita tarve tarkkaan. On kuitenkin tilanteita, jolloin niistäkin on selkeää yleisempää hyötyä ja silloin niiden käyttö voi olla todella järkevää. Näihin kuuluvat tiettyihin sukuihin liittyvät geeniominaisuudet, joista pahimmat voivat vaikuttaa uuden syntyvän sukupolven terveyteen tai elinajanodotteeseen. Olen törmännyt henkilökohtaisesti kahden eri suvun syöpäseulontoihin. Ne kuuluvat sellaisiin hyödyllisiin tietoihin, joita geenitutkimus voi parhaimmillaan selvittää. Yleensä seulontoja tekevät maamme laboratoriot, mutta on tilanteita, joissa lisäselvyyttä voi tarvita nopeasti.

Kaupalliseen testaukseen kuuluu se, että halvimmat testit löytävät vain ne kaukaisimmat haplot. Eli vaikka testejä oli edellä olevan mukaan kolmea peruslaatua, niiden tosiasiallinen merkitys kasvaa oleellisesti vasta kun ostat testin, jossa mutaatiot on selvitelty mahdollisimman lähelle nyky-aikaa.

Sukumme kohdalla testejä on tehty, mutta lisää kannattaisi teettää, sillä tarkkuus kasvaa koko ajan vain testimäärää kasvattamalla.

Vaalan Jaalangan Tervosten Y-DNA isälinjan haplo on R-M512 (M198). Tämä on siis Jaalangan kohdalla ”puun kanto” ja siitä sitten on erilaisten mutaatioiden kautta hieman eriäviä haploja, joilla on oma haplonimi. Jaalangan geeneissä on yhtene-

vää Karjalan puolella testatuissa.

Sotkamon Tipasojan ja Melalahden Tervokset ovat haploa N-M231. Siis tyystin eri geeniperimää kuin Jaalangan, minkä näkee suoraan alkukirjaimista R ja N. Näin onkin usein, että vaikka sukunimi olisi sama, ovat niiden alkujuuret eri tahoilla Suomea tai laajemminkin. Tämän N-ryhmän suomalainen esi-isä on tällä hetkellä paikallistettu Ristiinan ympäristöön juuri geenitietouden perusteella, mutta niin kaukaiseen menneisyyteen, että siinä ovat jo sukunimet ehtineet vaihtua, jos niitä muinoin on edes käytetty. Uralin takaa löytynyt denisovan ihmisen jäänteistä löytynyt geenistö on siis tätäkin vanhempaa.

Itse olen tällä tietoa N-CTS3223 (Family Tree DNA), joka on yksi N-M231 esi-isän variantti eli oksa tuon Tipasojan puun kannan yläpuolella. Olen teettänyt isälinjan Y-testeistä halvimmat ja käyttänyt testaamiseen firmaa nimeltään Family Tree DNA lähinnä siksi, että samaa laboratoriota on käyttänyt hyvin moni muukin suomalainen, mikä on vain eduksi tuloksen täsmällisyydelle: vertailuaineistoa on. Se on äskettäin laajentunut, kun edellä mainittu firma ja toinen suuri eli MyHeritage ovat yhdistäneet tiedot keskenään. Eri firmoilla on hieman erilaisia lähestymistapoja ja myös useammalta kantilta tutkittuja tietoja, mikä lisää tuloksia. MyHeritagella on erittäin mielenkiintoinen sukulaisuuksia etsivä tekoälyohjelma, joka löytää yhteyksiä yllättävän hyvin.

Kerran laboratoriolle annettu näyte säilyy 25 vuotta (Family Tree DNA), ja siten sitä voi käyttää vaikka tarkempiin testeihin myöhemmin näytteen määrän puitteissa. Omalla kohdalla olenkin tilannut

vastikään vanhan jo labrassa tallessa olevan näytteen avulla kaikkein tarkimman testin, ja sitä kautta pääsen kiinni testattuihin sukulaisiin yhä lähempänä nykyaikaa.

Samalla tietomäärästä uhkaa tulla ylivoimainen, koska sähköposti tulee tukkeutumaan sukulaisuusselvittelyistä, ellei pidä varaansa. Odotan parhailaan uusia tuloksia hieman pelonsekaisin ajatuksin. Sukulaisuusyhteyksiä löytyi jo halvemminkin testeillä 127453 kpl... Onneksi tietokoneohjelma erittelee ja suodattaa aineistoa siten, että suurimman määrän perimää omaavat nostetaan esille. Suodatusmenettelyjäkin voi kyllä vaihdella. Haplioni N-CTS3223 tullee siis tarkentumaan uuteen ”oksaan”, mutta tuo N siinä tulee säilymään.

Savon DNA-ryhmä on yksi testeihin ja tuloksiin vihkiytyneitä ryhmiä, jotka viestivät mm. Facebookin avulla. Erittäin syvälle asiaan vihkiytyneet tutkijat toimivat näissä ryhmissä ja saavat tuloksista selville lisätietoa. Ryhmiin kannattaa liittyä, ja esim. Savon DNA-ryhmältä on tullut toive Tervosten lisätestitarpeista.

Koko tämä DNA-testaaminen ja tulosten läpikäynti vie aikaa - usein liikaakin.

Mutta kuten motto kuuluu: ” Miksi maksat Netflixistä, kun sukututkimus tarjoaa kaikki draamat ja skandaalit ilmaiseksi!”

Testausta miettiville vihjeeksi: tätä kirjoittaessani on taas testausfirmoilla alennusmyynnit. Jos et ehdi mukaan, alennuksia on kyllä ollut säännöllisesti. Joululahjaksi? ★

Kari Auliksenpoika Tervo, Tipasojan klaani

Terveisiä toimituksesta

Lämpimät kiitokset kaikille kirjoittajillemme. Odotamme edelleen lehtemme sekä suvun historian että nykypäivää koskevia kirjoituksia, muistoja ja kokemuksia elämän varrelta, esivanhemmista, lapsista. Ne voivat olla runoa, pakinaa, kronikkaa, mitä tahansa, mikä kirjoittajan ilmaisutapaan parhaiten soveltuu. Digitaaliset aineistot (esim. Word-tiedostot) pyydetään toimittamaan sähköpostilla osoitteella **kirsti.tervo(at)gmail.com**. Muut materiaalit voi lähettää postitse osoitteella **Tervokset, Kirsti Tervo, Rastaantie 44, 70340 Kuopio**.

Sukukokouskutsujen painatus- ja postitusmaksut ovat nousseet vuosi vuodelta. Seuran kulu-
jen hillitsemiseksi toivomme, että vuosittain kirjeitse suukokouskutsun saaneista (tänä vuonna noin 200) niille, jotka käyttävät sähköpostia, kutsut voisi lähettää jatkossa sähköpostilla.

Siirtymisen sähköpostikutsuun voi ilmoittaa sihteerille osoitteeseen

sihteer(at)tervo-tervonen.fi.

Viestistä tulisi selvittää jäsenen nimi, postiosoite ja sähköpostiosoite.

SUKUSEURAN TUOTTEITA MYYNNISSÄ!

Sukukirja
Sotkamon Tervot ja lisäyksiä
Jaalangan Tervosiin
60 €/kpl

Avaimenperä,
metalli 6 €/kpl

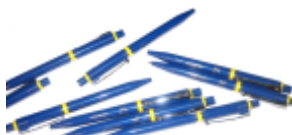
Kynttilä 10 €/kpl

Pinssi, metalli 5 €/kpl

Kynä 4 €/kpl

Lippis 15 €/kpl

Muki 15 €/kpl

Huom! Muki myynnissä vain sukuseuran vuosikokouksessa.

Adressi 15 €/kpl

Lisäksi myynnissä on logolla varustettuja

- T-paitoja 12 €/kpl
- kangaskasseja 4,50 €/kpl

Tilaukset ja tiedustelut:

tervojuhae(at)gmail.com, p. 044 240 2802 tai
tuotetilaukset(at)tervo-tervonen.fi

Tilauksiin lisätään lähetyskulut.

Lämmin kesä – perhosten juhlaa

Teksti ja kuvat: Ari Tervo, Kajaani

Lämpimät ja vähäsateiset kesät ovat otollisia nähdä kauniita päiväperhosia. Samaiset säät antavat mahdollisuuden nähdä valoisina öinä yöperhosia. Päiväperhoset koreilevat näyttävillä väreillään, kun taas yöperhoset ovat hieman vaatimattomia väritykseltään. Kiehtovia hyönteisiä ovat nämä molemmat, mutta kuvaamisen kannalta päiväperhoset vievät voiton. Niiden siipien yläpuolet luovat hienoa väriloistoa, kun taas siiven alapinnat ovat yleensä yksiväriset.

Amiraali (perhonen) on näyttävä ja värikäs perhonen, joka kuuluu täpläperhosten heimoon. Se on helppo tuntea yläpuolen värityksestä. Sillä on oransseja raitoja ja valkeita täpliä mustassa pohjavärisessä. Amiraaleilla on vakiintunut kanta vain lämpimissä maissa. Suomeen tulleet amiraalit ovat vaeltaneet tänne suotuisien tuulien avulla. Loppukesästä nähtävät amiraaliperhoset voivat olla alkukesän vaeltajien jälkeläisiä, mutta vakiintuista kantaa ei Suomessa ole. Amiraali on jonkin verran suurempi kuin yleinen nokkosperhosemme. Parhaat kuvat amiraalista saa täällä syntyneistä perhosista, sillä ne ovat värikkäämpiä eivätkä siivet ole rispaantuneet pitkistä lentomatkaista.

Neitoperhonen on myös huomiota herättävän kaunis päiväperhosemme. Sillä on yläpuolella jokaisessa siivessä värikäs silmäkuviointi. Se on hieman suurempi kuin nokkosperhonen. Neitoperhonen on tulokaslaji, joka on alkanut esiintyä Suomessa vasta 1960-luvulta. Vuosi vuodelta se on yleistynyt, joskin vuosittaista vaihtelua esiintyy, kuten monella päiväperhoslajilla. Neitoperhonen talvehtii Suomessa, joten sitä voi nähdä lämpiminä keväinä jo hyvinkin aikaisin.

Herukkaperhonen on suunnilleen nokkosperhosen kokoinen ja samantapainen myös väritykseltään. Sillä on kuitenkin erikoiset muotoiset siivet, jotka näyttävät kuin olisivat repeytyneet liuskaksi. Siksi herukkaperhosta kutsutaankin myös liuskaperhoseksi. Rakkaalla lapsella on monta nimeä, joten jossain kirjallisuudessa puhutaan myös karvaisperhostesta. Herukkaperhonen talvehtii aikuisena Suomessa vajoissa, autotalleissa tai muissa ulkorakennuksissa.

Sitruunaperhonen on kaaliperhosten lahkoon kuuluva päiväperhonen, ja se on hieman suurempi kuin nokkosperhonen. Lajin koiras on sitruunankeltainen, mistä sen nimikin on tullut. Naaras on hieman hailakampi väritykseltään. Siipien keskellä sillä on pienet tummat laikut. Sitruunaperhonen talvehtii myös aikuisena maassamme. Se on eräs yleisimmistä päiväperhosistamme ja se on levittäytynyt lähes koko Suomeen.

Keisarinviitta on uusi tulokas esim. Kainuussa. Sitä on tavattu aikaisemmin vain Etelä-Suomessa, joskin pääpaino on ollut Kaakkois-Suomessa. Reilun vuosikymmenen aikana keisarinviitta on levittäytynyt muuallekin Suomeen, ja Kainuussa sitä tapaa jo suuria määriä. Se on selvästi nokkosperhosta isompi. Keisarinviitalla on myös harvinainen värimuoto, *f. valesia*, jonka olen saanut muutaman kerran kuvattua. Tämä päiväperhonen talvehtii toukkana.

Ritariperhonen on suurin päiväperhosemme. Se on helppo tuntea keltaisen ja mustan kirjavoimista siivistään. Alasiivillä sillä on punaiset täplät ja tunnusomaiset kannukset. Vaikka ritariperhosta esiintyy koko maassa, se ei ole kovin runsaslukuinen. Välillä minulta on mennyt vuosia, jolloin en ole tavannut ritaria ollenkaan. Suotuisena kesänä niitä on tullut vastaan useita.

Matarakiitäjä on kiitäjäperhosistamme yleisin, ja sitä tavataan aina Etelä-Lappiin saakka ylettyvällä alueella. Matarakiitäjä kuuluu yöperhosiin, joten sen lentoaika on yöaikaan. Sitä voi nähdä myös joskus päivällä – varsinkin pilvisellä säällä. Matarakiitäjä viihtyy syreenin kukissa, jossa se käy nauttimassa kukkien mettä. Matara ei laskeudu kukalle, vaan se pysyttelee ilmassa paikallaan huristavin siivin ja imee pitkällä imukärsällä ravintonsa. Jotkut ovat luulleet kiitäjän nähdessään, että siinä lentelee Amerikan mantereella tavattava lintulaji kolibri. Koko ja käyttäytyminen on samanlaista, ja vahva pitkä imukärsä näyttää kolibrin pitkältä nokalta. Matarakiitäjiä ei näy kovin paljon, mutta sen toukkia voi löytää kesällä horsmikosta useitakin. Toukka on vajaan 10 cm:n pituinen vihreä lähes sormen paksuinen pötykkä, jolla on useita kellertäviä sivutäpliä ja kiitäjille tyypillinen piikki peräpäässä. Nuoruudessaan perhosharrastus oli aktiivista, ja muistan keränneeni erään kesän aikana reilut sata matarakiitäjän toukkaa, joita ruokin horsmien lehdillä. Loppukesällä ne koteloituivat matalaan multaani niitä varten tehdyssä laatikossa. Talven jälkeen alkukesällä ne alkoivat kuoriutua, ja päästin niitä sitten lentoon sitä mukaa, kun siivet olivat kiovuneet. Tämä laji on minulle tuttu perhonen jo 50 vuoden takaa.

Perhoset tuovat värikkyyttä kesäiseen luontoon, ja niitä on helppo houkutella syöteillä pihapiiriin. Erikseen on myytävänä myös kukkia, jotka ovat perhosille mieleen. Kainuussakin on ainakin yksi perhoskukkaa myyvä kasvattaja. Mielenkiintoista odotella millaisia perhosia näkyy ensi kesänä pihapiirissä. ★

Kuvat perhosista sivulla 27.

Amiraaliperhonen on yksi näyttävimmistä päiväperhostamme.

Neitoperhonen on helppo tuntea siipien silmäkuvioista.

Herukkaperhosen siivet ovat ainutlaatuiset.

Sitruunaperhonen on saanut nimensä sitruunan väristä.

Keisarinviitta on uusi tulokas Kainuussa.

Keisarinviitan harvinaisen värimuunnos.

Ritariperhonen on suurin päiväperhosemme.

Matarakiitäjä imee mettä paikallaan lentäen.

Seuran vuosikokous 2024

Teksti: Timo Tervo; kuvat: Hannu Mustonen

Seuran vuosikokous pidettiin sunnuntaina 4.8.2024 Kainuun Opistolla. Vuosikokouksen puheenjohtajana toimi Mikko Tervonen ja sihteerinä seuran sihteeri Marjatta Mankinen. Seuran hallituksesta eronneen Osmo Tervon tilalle valittiin Kari Tervo. Rahastonhoitajana Osmon jälkeen on Hannu K. Tervonen.

▲ Osmo Tervo esittelee seuran tilinpäätöstä kokousväelle; taustalla kokouksen puheenjohtaja Mikko Tervonen ja sihteeri Marjatta Mankinen.

Kari Tervo

Hannu K. Tervonen

Vuosikokouksen yhteydessä huutokaupatun Hannu Mustosen seuralle lahjoittama valokuvataulu. Taulun saivat Timo ja Kirsti Tervo.

Ryhmäkuva vuosikokouksen osallistujista